

Виходить кожної неділі.

Ціна одного примірника 2 фен.

Дрібні рукописи редакція авторам не звертає.

Ч. 25.

Вецляр, 24. вересня 1916. р.

Р. II.

І ЯК ВОНИ ДОСІ ТОГО НЕ РОЗУМІЮТЬ?

Такі слова здивовання й разом обурення виходять уже з уст тих, які й самі колись того не розуміли, для кого все те, що вони бачили й чули здавалося занадто новим, нечуваним і навіть жахливим, тепер стало зрозумілим і конечно потрібним.

Вони не розуміли, але хотіли розуміти; вони не знали, але хотіли знати й думали над тим, що так часто говорилося й говориться. Вони власним міркуванням прийшли до розуміння тих корисних, які несе зі собою Самостійна Україна українському народові. Їм це здається тепер таким простим для розуміння, що вони тільки дивуються, як люди, ширший загаль, досі того не може зрозуміти. У цьому здивованні брешуть не тільки сум, але й жорстока правда: люди не розуміють—а чому?..

Відповідь на це питання вони дають своїми словами: „Не хочемо політики, не треба нам України!“—Значить не хочете розуміти власних інтересів, не хочете знати, в чім полягає ваше добро й краще життя.

Це „не хочу“ й „не треба“ виходить із ваших уст не тому, що ви справді нічого не хочете, але тому, що ви не думаете над тим, від чого терпите кривду, не думаете, при яких умовах життя ви найкраще зможете задовольнити свої матеріальні й духові потреби. Багато каже, що для них зовсім

однаково чи то буде Україна Самостійна, чи примосковська—аби було добре.

А чи ж воно буде добре? Чи можна сподіватися чогось кращого від тих, хто тільки думає про своє панування й ніяк про потреби народу, тим більш українського?

Хіба ті, що гнітили цілі століття український народ можуть забезпечити йому національні права, або хіба вони зможуть відректися від тих сотень тисяч десятин нашої землі, які грабіжницькими способами вони загарбали в свої руки на цілій Україні? Нічого цього сподіватися не можна й то найяскравіше показала отся війна—український народ засуджений московським правительством і всіми його урядниками на загибель.

Але коли б ми навіть могли припустити, що те „добре“ в якійсь мірі могло б і справдитися, то чи не слід бажати кращого й до нього стремитися?—Всі наші стремління повинні бути направленими туди, де ми з найменшими затратами найбільше зможемо досягнути.

Головною підставою людського життя є матеріальний добробут. Від нього залежить у великій мірі культурний розвиток цілих народів і країв.

Чим більше люди незалежні матеріально,

тим більше вони звертають уваги на інші сторони життя, тим скорше поступають наперед у своєму розвитку. Ріжні науки й мистецтва перестають бути ужитком тільки вибраних, бо матеріальна забезпеченість дає можливість і широким масам народа користати зі всього того.

Самостійна Україна насамперед приносить нам ті матеріальні користи, яких при інших умовах ми досягнути не зможемо. Вже ми всі добре знаємо, що Україна крім багатства збіжжя, в своїх нетрах землі має невичерпані скарби вугілля, заліза, живого срібла, нафти, соли й узагалі всього того, що забезпечує їй цілковиту незалежність у господарстві від других країв. Навпаки ж, інші краї й держави потребують не тільки українського збіжжя, а також багато інших сировинних матеріалів. Це дало б можливість розвинути велику торгівлю, при чім всі користи від тої торгівлі не будуть розпливатися так як досі, на потреби виключно московської держави, а йдуть на задоволення потреб рідного краю.

Тепер і далі, доки Україна буде тільки провінцією московської держави, осередками промисловості й фабричної діяльності завжди будуть зоставати ся московські губернії, хоч би по своєму положенню вони менш тому відповідали ніж українські. Українські краї завжди лишатимуть ся уполісвідженими, аби осередками ваготиння зоставали ся краї московські. І то воно так є. Найбільше залізниць, найбільше фабрик і заводів знаходиться в московських краях, хоч весь сирій матеріал, який вони обробляють, а також вугілля й нафта йдуть із України.

Таким чином коштом української землі збогачують ся чужі країни. Зовсім инакше

має бути при самостійности. Тоді витворюються українські промислові центри й то тим більше, чим повніша економічна незалежність країни. Все те, що йшло на збогачування московських країв, лишасть ся в своєму краю. Ті залізниці, ті фабрики й заводи, що будували ся на українські гроші в московщині, мусять повставати в своєму краю й спричинювати ся до розцвіту економічних його багатств.

Зріст промисловості в своєму краю потребуватиме нових сил і таким чином тисячі людей знаходять собі постійне забезпечення праці.

Але найважливішим для нас є розв'язання земельної справи. І то запитаво себе, де це легше можна досягнути, чи там, де цар має зорганізоване військо, щоб боронити інтересів московських і польських панів, чи там, де будується держава зовсім на нових підставах і де головною державною справою являється розв'язання земельного питання на користь селянству?

Утворення ладу в українській державі не зв'язане з ніякими династичними традиціями, тому перший голос у цій справі належатиме народньому представництву. А хто, як не справжнє народнє представництво може завести добрий лад у державі й видати закони, корисні для працюючого люду.

Все це повинно заставити вас думати, чи буде Самостійна Україна чи ні. Скрізь ми повинні стежити за кожним кроком нашої судьби й бути готовими зустрінути її з належним підготованням.

Наша увага й наш голос є найкращі оборонці власних прав і інтересів.

Онисим Чемара.

Чому московські загребуші політики боять ся Самостійної України.

До заключення тимчасового союзу України з Москвою (перейславська умова за Богдана Хмельницького 1654 р.) московські політики сиділи більше-менше тихо, бо, будучи ще тільки на порозі своєї могутности, не мали чим завойовувати чужі краї та народи. Та не могли вони спокійно дивити ся на благословенну сусідню країну, яка своїми величезними природними скарбами землі вабила їх ненажерливе око.

У ті часи Україна, закривавлена й обезсилена боротьбою за свою політичну волю з другим сусі-

дом ворогом—Польщею, змушена була шукати помочі, бо Польща зброїла ся наново до бою, а зі сходу грозили нападати Татари та Турки. Тому Хмельницький зробив у 1654 р. персональну унію (рівноправний союз) з Москвою, застерігши для України самостійність внутрішньої організації та право безпосередньо дипломатично зносити ся із іншими державами.

Але Москва не на те єднала ся з Україною, щоб спільно боронити ся від ворогів та охороняти її права. Вона бачила в ній, крім величезних

земельних багатств, також добру мілітарну силу, яку їй зуміла повернути на власну користь. Тою силою безперечно були й тепер є українські козаки та сильний і фізично здоровий український нарід, з якого складається майже вся гвардія та кавалерія.

І от Москва з першого ж дня почала нехтувати переяславську умову поки їй слід від неї не зосталося. З того часу московські політики не скривають своєї головної мети: здобувати й руйнувати всі чужі краї й нічого не давати їм.

Нас запитують, чому ж вони раніш цього не робили?

Та дуже ясна річ: тому, що не мали українських козаків, не мали такого численного війська, не мали стільки скарбів, а тепер усе дала їм Україна.

Дуже прикро, що український нарід, хоч і невідомо, а спричинився до збудовання великої Росії, яка гнітить не тільки Українців, але й багато інших народів, що теж жили колись своїм самостійним життям: як от Кавказці, Поляки, Фінляндці, Білоруси, Туркестанці (середня Азія), Монголи й ин., та крім того всі дорогоцінні скарби свого краю*) віддав чужинцям, замість того, щоб самому користатися ними.

Але не забуваймо ми одної істини, а іменно: „все, що має собі початок повинно мати й кінець“. А коли панування Москви над Україною розпочалося так давно, що про те всі вже було майже забули, а потім знову пригадали й їх душі за-

палилися давньою славою дідів, це є признакою, що ми переживаємо останні хвилини московської вовчої „прियाзни“, яка довела наш нарід і край до тяжкого занепаду.

Не можуть недобачати цього й московські політики. Вони бачуть краще від засліплених „малкоросів“, що дні панування їх над нами вже пораховані, що настали часи Хмельниччини, а в лиці „Союза Визволення України“ їм мерещиться постать самого Хмельницького. І це їх лякає.

Ясно, як божий день, що Москва тратить з Україною не тільки її багатства, але й своє великодержавне значіння перед Європою; найголовніше ж те, що без України їй ніхто не буде виплатити тих мільярдів, які вона повертала не на піднесення економічного добробуту робучого народу, а на боротьбу з ним в його змаганнях до кращої долі.

З утерсю України московським політикам лишається одно: задовольнитися тим, що мають й звернути більшу увагу на внутрішнє життя краю. Цим самим вони дадуть спокій зі своїми безпастаними війнами всім поневоленим російським народам, не виключаючи й бідних московських робучих мас.

З цього ми бачимо, яка то небезпека грозить московським загребуцям політикам. Тому вони й бояться Самостійної України й Українців (не „малкоросів“) далеко більше, ніж самої німецької офензиви.

С. Ніурба.

„Чи знаєте Росію?“

Так питають культурний світ поневолені в ній народи. 12 підданих російських написало таку книжку по англійськи під заг. „Do you know Russia?“ і видала її „Ліга іноземців Росії“ в Стокгольмі й у Лозанні.

На початку подають свою скаргу на Росію, предложену Вільзоні 9. мая 1916 р. представниками Фінляндців, Балтійців, Лотвишів, Литовців, Білорусинів, Поляків, Жидів, Українців, Музульманів і Грузинів. Далі в першій частині описують мешканців Росії, російський характер народний, російське правительство, внутрішню російську політику й найбільшу грозу Росії.

В другій частині поодинокі народи подають терпіння під російським пануванням, а се: Фінляндці, Балтійці, Естонці, Лотвиші, Литовці, Білорусини, Поляки, Жиди, Українці, Німці-колоністи,

*) Дивись статистику України, де докладно показані багатства нашого краю, які йдуть до кешені московських непажер-капіталістів та бюрократів.

Молдаван (Румунії), Грузини, Черкеси й турецько-татарські народи—кожний в окремих уступі. На кінці пишуть таке: „Така держава не може й не повинна в теперішнім віці далі існувати. Така держава не належить до культурної громади народів ХХ. століття. І як би світова війна тільки се довершила, що стара Росія счезне з Європи, то не дармо покладали б великі жертви всі народи Європи, не дармо проливалися б потоки крові. Тоді була би світова війна справедливим судом світа над Росією—тою тюрмою народів“.

На кінці долучують мапу Росії, де змальовано всі чужі народи на своїх землях, які треба визволити з російського ярма. Сеї мапи не зitre вже ніякий прихильник російського централізму перед новим світом, який буде рисувати карту нової Європи на мировій конференції.

В слідуючих числах нашої часописи подамо вам зміст першої частини сеї книжки.

Лист до Л-сі.

Шлю із неволі тобі я привіт,
Моя вірна і люба дружино,
І рожевих падій моїх цвіт,
Що воскресне свята Україна.

Що порве віковічні кайдани свої
Народ скривджений й змучений в горі,

Що здійснять ся найкращії мрії мої
Про волі людий безмежні простори.
Що на місці руїн, моря крови і сліз
Царство правди і волі повстане,
А вдячний народ за свободу борців
Добрим словом подяки помяне.

С. Зубченко.

По дорозі до науки.

Один заможненький селянин задумав оддати сина в науку, бо хоча сам був і неграмотний, та добре бачив, що неграмотному жити кепсько. Куди не кинь ся, чи що написати, чи прочитати, то треба все когось просить, а як натрапиш на несовісну людину, то ще й одурить. Отож селянин дуже хотів, щоб хоч син його добре навчив ся грамоти. Хлопець його скінчив сільську школу на дванадцятomu році й був як раз у тій порі життя, що тільки вчить ся. Тієї науки, котру він вніс із сільської школи, було замало, а куди далі кинутись, батько не знав,—звісно сільська людина та ще й неписьменна. Розпитував у сусідів, де б лучче й дешевше, але й вони нічого про це не знали. Чули, що єсть, якісь гімназії по містах, та там дуже дорого. Крім того, казали, що вчать ся там тільки панські діти, по духовних школах по-півські, а мужикові нічого й совати ся. Думав, думав сёрдешний та й пішов до попа за порадою, тож так людина вчена, до того й „настр“. Розказав про справу, а той аж руками плеснув.

— Що се ти, каже, Іване, надумав? Чи хватить же в тебе грошей? Та й на що мужикові потрібна та наука?—ти ж ось неписьменний, а ще як гарно живеш. Так і син твій проживе. Чи ти ж не знаєш, що з тих учених виходить?.. Хлопець як навчить ся, то й до церкви кине ходити, пан-отцеві не кланятиметь ся й Бога забуде. Сохрани тебе Боже, Іване, не отдавай сина в науку, бо будеш каятись.

— Ні, пан-отче, каже Іван, я неписьменний, то мені дуже зле, а що ви кажете про Бога, то неже ж правда, що вчені його забувають?

— О, щож, я брешу, ти думаєш?—спитав він. Вони зараз кажуть, що все, що ми бачимо, то є природа.

— А ви ж, пан-отче, вчені, а Бога не забули, зауважив Іван. А книжки про Бога й про те, які він чуда творив на землі, хто краще, як не вчені?

Задумав ся настр, бачить, що понав ся та й каже: Е, що там казати, Іване, я був у такій школі, де більше про Бога навчають.

— То може б і я свого малого туди віддав?

Але він наказав йому такого, що в Івана аж волосся дубом стало. Там, каже, дорого дуже, а діти як карають, щоб не забували Бога: ставлять на вколійки на гречку, дають березової каші, та до того й не приймають мужицьких.

Іванові аж страшною стала така наука, бо він жалів свого сина, а порада по-півська нітрошечки його не розважила. Як не прохав він у попа доброї ради, як не благав його, щоб допоміг віддати сина в науку, та він співав своєї. Сумний вернув ся Іван до дому. Дуже хотіло ся йому вивести свого сина, хоч не на світлу дорогу з темного ліса, як він казав, а хоч на край його. Але він розвіяв усі його надії й бідолашний, кленучи долю й те, що він мужик, для котрого наука є така неприступна, думав залишити свою гадку.

На щастя їхав через те село один учитель і попросив ся до Івана ночувати, бо наблизкала ся ніч, а їхати було ще далеко. Іван був чоловік добрий, заможненький, оселя його гарно виглядала й приваблювала мандрівників. Він приймав усіх, хто б тільки не попросив ся.

Іван почав розпитувати гостя, хто він, звідкіль, та як довідав ся, що це вчитель, аж зрадив і розказав йому про своє горе й що радив йому він.

Учитель вислухав усе, покликав хлопця й розпитав про школу, в котрій він учив ся. Хлопець розповів йому, що в їхньому селі нема школи й що він ходив у сусіднє, за чотири верстви. Вчив їх старий дяк про те, як жили Адам та Єва й нинше з закону божого, та ще трохи читати та писати. Гість довідав ся, що Іванів синок учив ся найкраще, знає „казку про рибалку та рибку“, „стрекоза“, добре вмів читати „часослова“ й ще де-що, а писати та рахувати не дуже, а хотів би більше й краще повчити ся.

Учитель побачив, що охоту мають і син і батько, а з охотою всього можна дійти. Він і порадив Іванові віддати хлопця до „Городського Училища“. Розповів, що треба й написав прохання до інспектора.

На другий день поїхав Іван у повітове місто до інспектора. Віддав прохання й на словах додав,

у чім справа. Інспектор сказав йому, що не знає, чи приймуть його хлопця, чи ні, а що буде іспит, після якого Іванові про це скажуть. Іван зразу й не второпав, про що йому натякав інспектор, але потім догадався й днів через кілька приїхав знову, до нього; на цей раз узяв добре поросля, масла яєць, пару гусей та ще де-що. Інспектор прийняв тепер Івана далеко краще й порадував його, що

синка напевне вже приймуть, аби тільки частійш навідувався Іван.

В кінці серпня одвіз Іван хлопця до міста, звичайно, не забув зайти й до інспектора поклонити ся, чим Бог послав... Найняв для сина кімнатку й лишив його в чужому місті.

Захар Боязливий.

Боротьба з піяцтвом у Думі Державній.

Сього літа в Думі піднесено було питання, щоб заборонити законом назавше продаж усяких алкогольних трунків, включаючи сюди пиво й навіть вино.

Докладчиком у сій справі був Годнев. Він казав між иньшим, що в Росії вже з давніх-давен дуже було поширене піяцтво. Цілим рядом статистичних даних та медичинських дослідів доведено, що алкоголь є незвичайно шкідливий для людини. За останніх часів, каже докладчик, йде агітація, щоб дозволено було продавати принаймні пиво та вино, хоч вони не менш шкідливі, як і горілка. На жаль, до сєї агітації причетні й навіть інтелігентні люди. Даремно кажуть, що пиво є пожиточне. Адже воно має в собі найбільшу отруту, що вироблюється з хмелю. Правда, пиво пожиточне, але не для того, хто його п'є, а для того, хто ним торгує.

Звичайно люблять казати, що піяцтво поширене лише серед селян та робітників, а панів, мовляв, не побачиш, щоб валялися на вулиці. Правда, на вулиці пани не валяються, але попитаєте слуг, скільки вони їх, а навіть і високих достойників та коронованих таскали за ноги.

Під час дискусії де-які депутати кажуть, що уряд навмисне підтримує піяцтво, щоб забрати у народа останнього шеляга та здержати освіту.

Як наступила війна, уряд заборонив продаж алкоголю, однак за 11 місяців продано було аж 4 міл. відер спирту. Під час ревізії одної єпархії вияснило ся, що піп замовив 10 відер спирту начеб то для чистки риз.

Небіж єпископа Варнави (ставленик відомого Распутіна) почав за божою службою напивати ся „до положенія риз“, але коли на його поскаржив ся дядькові один заслужений піп, то останнього ще й покарали, виходить, що архирейським небожкам можна глумити ся й над таїнством євхаристії.

Про всі ці факти розказували ліві депутати, щоб показати, що й попи пють не менш мужиків.

Чорносотенці були иньшої думки. Вони казали, що лише горілка шкідлива, а пиво й вино корисні. Чому? Дуже просто. Горілку вживають більше селяне та робітники—виходить треба заборонити, пиво та вино пють пани—отже треба дозволити, мовляв, „що попові можна, то дякові зась“.

Ще була одна причина, яка змушувала правих агітувати за знесення заборони продажу пива й вина, а саме, найбільші винокури, броварники та й виноградари у нас ці ж самі чорносотенні пани, що засідають у Думі, а звісно, ніхто собі не ворог. Дуже горячо боронили пани свої інтереси й таки почасти добились свого, бо Дума дозволила продавати вино, але лише в районі, де воно вироблюється; також можна торгувати ним по городах. Міць вина має бути не більш 12⁰/. Торговлю вином почати лише через рік по закінченню війни.

Горілку й пиво цілком заборонено.

Д. Волиняк.

Із таборового життя.

Зовсім несподівано наш табір майже опустів. І до тепер людей у ньому не багато було, а коли раптом вивезли на роботи ще 600 чоловік, то лишили ся тільки самі інваліди. Члени організації майже всі по роботах, за винятком одиниць, що мають на собі якісь функції й у часі перерви.

Табір наш знову нагороджено тютюном, а також на лазарет одержано кілька посилок із дарунками.

У четвер 14. вересня відбули ся загальні чергові збори Музично-Драматичного Т-ва ім. М. Ли-

сенка з таким порядком дня: читання протоколу попередніх зборів, справозданне уступаючого виділу, вибори нового виділу, прийняття в Т-во почесних членів і вільні внесення.

Уступаючий виділ подаючи звіт з діяльності Т-ва за час від 27. червня по 14. вересня б. р. устами голови т. Д. підкреслив, що він доклав усіх старань, аби Т-во розвивало ся й міцніло. І треба сказати, що в цьому напрямі вже не мало досягнуто. Це видно напр. з того, що при виборі п'єс до вистав звертаєть ся серйозна увага на їх ідей-

ність, а також і у внутрішньому житті Т-ва помічається розуміння громадянської ваги його діяльності та серйозне відношення членів до діла. Організація оркестру добра, а от хор трохи шкандибас.

Збори радо прийняли в почесні члени Т-ва трох товаришів, між ними двох офіцерів. Голова зборів коротенько привітав їх, висловлюючи надію, що вони своєю участю в Т-ві спричинять ся до дальшого його розвитку й досягнення тої ціли, яку воно ставить разом зі С. В. У. Товариші почесні члени коротенькими, але теплими промовами засвідчили готовність радо прислужити ся Т-ву своїм словом і ділом.

Присмне вражіння на збори зробило прохання одного товариша прийняти й його до України, бо він теж Українець і співак. З того, каже, часу, як я довідав ся на роботі з вашої газети, що ви тут живете своїм рідним життям, я не мав собі покою й усе рвав ся в табор.

На прикінці т. режисер драматичного гуртка звернув увагу Т-ва на те, щоб як найскорше була перебудована й поширена сцена в театрі, а інші товариші піднесли потребу підвищити ціну на місця першого ряду в салі.

Загалом збори пройшли оживлено й цікаво.
С. К—ий.

У суботу 16. вересня відбули ся збори старших і бльоківих, на яких голова „Пр. Вид.“ зазначив, що польові роботи кінчають ся й до табору прибувають люди що днини в значній кількості, отже час відновити просвітну роботу в таборі. Рішено, щоби старші бльоків при допомозі т. т. учителів приступили негайно до вписів учнів у школу. Із звітів старших і бльоківих виявило ся, що організаційне життя табору під час перерви майже завмерло, але подали надію, що воно в недовзі піде краще, ніж було раніше. Що до розділу запомог із таборової каси, то рішено передати на розвагу бльоківим організаціям.

16. вересня відбуло ся чергове таборове віче з такими точками обговорення: реферат про вагу освіти, таборові справи й світові події. У своєму рефераті про вагу освіти т. Б. докладно й яскраво змалював значіння освіти взагалі для піднесення духової й матеріальної культури в краю та особливо, вагу її для українського народу бо ж прецінь він має ще й тепер 80% неграмотних. А з огляду на наслідки війни потреба освіти для народу значно збільшується, бо з поворотом до рідного краю здорові повинні будуть взятися до поліпшення свого економічного стану, а каліки мусять мати якесь знання для здобуття кусника хліба, щоб не довело ся жебрати, бо годі сподівати ся, що російське правительство заопікується інвалідами.

А поповнити страшну прогалину в освіті, або набрати її, хто зовсім неграмотний, за короткий час і зі значним успіхом можна тільки в народній мові, значить тут в таборі, а не в Росії, де нам заморочують голови чужою й незрозумілою нам мовою.

Скінчив свій реферат т. Б. горячим заклинком вписуватись до таборової школи.

За браком часу дискусій по рефераті не було. Із таборових справ найважливішою була ухвала послати відповідну частину подарунків на робітничі команди тим товаришам, які виконують тяжкі роботи й потребують підмоги.

Під кінець було подано коротенько важніші події з фронтів та світової політики.

У неділю 17. вересня драматичний гурток ім. М. Лисенка виставив драму І. Тобілевича: „Безталанна“.

Головним мотивом пєси являється побутове явище сільського життя, яке так часто затроює сімейне щастє людей: кохається з однією—а за дружину має другу, котра підвернула ся зовсім випадково.

Виною цьому буває не тільки ота молодеца завзятість: „не піддам ся“, яку виводить автор у своїй пєсі, але багато й інших причин: заздрість на багатство, воля батька, або матері, а врешті—трагедія.

Народне прислів'я: „звикнеть ся—злюбить ся“, не виправдується.

Парубок жешить ся не на тій, котру кохав. І хоч дружина душі в ньому не чує, своїм коханням зогріває й його душу, щебече йому, мов та пташка й ні на хвилину не дає задумати ся, щасливими вони були, доки Гнат не зустрів ся зі своєю коханою. Одна його розмова з нею й кохання спалахнуло з новою силою. Нудно йому робить ся тепер зі своєю дружиною—життя пропало. Мати довершує муки сина своєю щоденною гризотнею, незадоволенням на свою невістку, хоч вона того не заслуговує. Доки не побє си своєї жінки мати не могла бути спокійною. Всіми способами й за всяку дрібницю чіпляється до своєї невістки, а коли те не помогло, просто каже: „инкогда йому побити своєї жінки, як би попобив добре, щоб сніжки три дні не злазили“... і цією гризотнею доводить свого сина до того, що він розлючений свою жінку убиває. Так кінчається драма.

Типі сварливої свекрухи став перед очима глядачів із незвичайною яскравістю й не одному пригадало ся й своє життя в свекрушеній хаті. Т. т. артисти свої ролі виконали добре, а які були дефекти, як трохи недружній спів, помилка в назві імен Гната й Степана, або через неподання останньої фрази артистом, трохи сиізнене опущення завісн, зглажували ся одноцільністю гри й поодинокими виконавцями ролів: свекрухи, Софії, Гната й москаля Івана, а також досить гарно вдержана була роль і карявого парубка Степана.

Про це свідчать оплески, якими нагороджувала аудиторія артистів.

Пріємно й відрядно було бачити таке знамените виконання ролі свекрухи; а Софія з таким розумінням передавала моменти своїх психологічних переживань і так природно плакала, що не в одного із глядачів навернули ся сльози.

Глядач.

Через перебудову сцени в народньому домі, театральні вистави на деякий час будуть застановлені.

Із українського життя.

Недуга митрополита Шептицького.

Митрополітчий ординаріят видав такий розпорядок під днем 26. серпня с. р. „Сумна вістка дійшла до нас, що Ексцеленція митрополит Андрій Шептицький від перших днів липня має бути тяжко хорий. Задля його великих заслуг, праці та трудів коло добра нашої Церкви й нашого Народу, як також задля його теперішньої тяжкої долі, як страдальця за нашу святу Церков, відчуваємо його хоробу дуже болочо всі, як духовні, так і світські. З наших грудий плывуть молитви до престолу Всевишнього о повернення дорогого нам здоровля нашому найлюбішому Архипастиреві. В тій думці заряджує митрополітчий ординаріят, щоби, по всіх церквах парохіяльних архієпархії в дні недільні й святочні, всі всв. отці долучували наміренне „за болящого“, а дня 19. вересня с. р., як в день вивезення в полон митрополита, відправили по попереднім заповідженню торжественну Службу Божу на наміренне здоровля й як найскоршого повороту Архипастиря до нас.“

Останніми днями розійшла ся по Львові вістка, поки що не провірена, що митрополит Шептицький помер у неволі в Курську.

Іменованне Українця.

Бувшого полковника Українських Січових Стрільців гавитмана Гриця Косака іменовано майором.

Волинські виселенці в Німеччині.

Як подають німецькі часописи, частина виселенців з Волині, які втікли перед приходом Росіян, знайшли захист у Шлезвігу й Гольштінні. Кілька днів приходять сюди окремі потяги з волинськими втікачами, яких розселяють по сільських округах провінції на жнива. За браком робучих рук вітають їх всюди дуже радо та щиро ними опікують ся. Втікачі взяли з собою чимало своїх коний, які продають місцевим рільникам пересічно по 2. 300 марок від штуки.

З радости знову почав говорити.

Один жовнір, підчас страшної гарматної стрілянини, з переляку дістав таке сильне нервово потрясення, що втратив мову. Довший час його лічили та не було ніякої надії, щоб відзискати мову. Та ось недавно, коли бідолашньому жовнірові сказали, що до шпиталю прийшла його мати й хоче з ним побачити ся, він з великої радости знову почав говорити.

ВІЙНА.

(від 13 до 20. вересня 1916.)

На російсько-німецькім фронті.

Над Стоходом здобули Німці прицілок Заріче й узяли в полон 2511 жовнірів, 31 офіцерів, 17 кулеметів. Коло Пустумит робили Росіяни наступ на ген. Лінзінгена, але не переломили лінії, тільки втратили 50.000 людей, з яких 12.000 убито.

На галицькім фронті в Карпатах.

Російський фронт доходить до Долини, але не зайняв ще Галича, ні Бережан, ні Золочева. Коло Нараївки втратили Росіяни 4.200 в полон. Тяжкі бої ведуть ся коло Дорни—Ватри з великими втратами для Росіян. Над Золотою Липою була битва, але Росіяни знов не посунули ся, тільки втратили 3.500 людей у полон.

На французько-англійськім фронті.

Над річкою Сомною наступали Англіїці й Французи знов на просторі 45 км., але Німці відперли наступ.

На італійськім фронті.

Італійці почали наступ на горах Карст, але не осягнули своєї цілі. 500 їх дістало ся до неволі. Малі наступи роблять коло Горіції, Віптах, коло Фліти і в тирольських горах.

На румунсько-австрійськім фронті.

Коло Гатсеґ на самім углі Семігороду напер-

ли на Румунів австро-угорські війська й гонять їх на південь.

На румунсько-болгарськім фронті.

Велика битва під Добрич тривала три дні й три ночі. З одної сторони йшли російські й румунські війська з болгарськими хоругвами, співаючи болгарську пісню „Шумі Маріца“, проти Болгар. Останні з пісню: „Добрянський край“ проломили з Німцями середину й змусили противників до втечі. Кільки добровольців болгарських кинули ся серед граду куль у Дунай, продерли дротяні забори й перетягнули румунський корабель „Елізабет“ до себе, називаючи його по болгарськи: „Рагово“.

Дня 14. вересня була під Макензенем друга велика битва між Гузгун-Караомер, в якій Німці з Болгарами розбили 7 дівізії російсько-румунських і прогнали знов далі на північ о 20 км. від Черної Води й Констанци, куди йде одинока чорноморська желізниця. Через се звузив ся фронт болгарський на 70 км. Тепер вони гонять їх далі, аби захопити ту желізницю. Число всіх полонених до 12 вересня 28.000, між ними 522 офіцерів; крім того дістало ся 130 гармат, 62 кулеметів.

На македонськім фронті.

Під напором італійського й сербського війська

уступили Болгари коло міста Фльорінп, а під Беліца Плянїна уступили Італійці. Союзні війська напружують на цілім фронті, але слабо. Болгари стоять всеюди на своїх місцях.

Грецький корпус перейшов до Німців.

Фльо́та четвірного порозуміння бльокувала

побереже Кавалі й недопускала живности. Пята часть армії грецької, що сиділа в Кавалі, Сєрес і Сальонїках піддала ся Німцям, не хотючи вступати у війну, ані гинути з голоду.

Вісти з Росії й зі світа.

Нове покликання до війська.

„Правіт. Вєстн.“ від 7. вересня оповіщує указ про нове покликання до війська ратників другого розряду р. 1915 до 1903., а також ратників фльо́ти 1902 року до 1899 го. Петербурьські газети пишуть, що покликання ратників другого розряду вже оповіщувало ся 2 міс. тому назад, але двічі відкладало ся, бо нема кому зібрати врожаю.

Воєнна ціль Росії.

Провідник бльоку прогресистів проф. Мілюков заявив представникові шведської часописи „Афтенпостен“ про воєнні цілі Росії: „Ми мусимо за всяку ціну покінчити з Німцями, і на се годять ся—всі ліберали в Росії. Ми є приготовані, що війна ще протриває найменше рік. Така велика держава як Росія має претенсію до моря, тому мусять бути російські Дарданелі й я думаю, ми се перепремо на мировій конференції. Наша дорога йде на південь, не на північ, а маймо ми Дарданелі, то нам досить землі. Тисячі літ тоді треба, щоби всі можливости розвою Росії використати. Тому ніхто не мислить завойовувати Швеції та Норвегії“.

Криза зростає.

„Руск. Сл.“ пише, що з приводу зростаючої сноживчої кризи, рада міністрів постановила відложити на один місяць заняття по школах у Петербурзі, щоб відтак стримати приїзд учасних ся. Окрім того, постановлено вислати всіх тих, хто непотрібний у столиці, щоб таким чином зменшити число їдців. Газета „День“ пише, що криза

Черениска редакції.

Т.т. С. Зубченко й Л. К-о просимо прийти відібрати конкурсів винагороди.

Т. Трацюсюк (ком Michelbacher Hütte) Вам послано: „Кобзар“ II ч. і „102. роковини смерти Т. Шевченка“.

Т. В. Сиреденко. Просимо подати нам прізвіще того, хто з вами так поступив і назвати свідків.

Товаришів, які на робітничих командах не одержують часописів, або може мають якісь бажання, просимо писати на адресу редакції „Просвітного Листка“.

Оповідка.

Оголошують ся на конкурє слідуючі теми:

1) Автономія чи самостійність краще для робочого народу.

2) Спомин із революції 1905 р. (оповідання очевидця).

захопила не тільки Петербург, але всю Росію. У Рязані були великі робітничі розрухи, про які цензура не дозволяє писати.

Розрухи в Москві.

Зі Стокгольму повідомляють, що 1. вересня знову були розрухи в Москві. Причина—поганий догляд за раненими салдатами, що тільки що прибули з позиції. На допомогу поліції покликано було військо, але воно відмовилось стріляти в народ. Між поліцією та військом прийшло до кривавих сутичок.

Взагалі в Москві довший уже час помічається значний протнурядовий рух.

Правда очі коле.

Міністра рільництва Наумова скинуто з посади за те, що він отверто заявив про брак запасів поживи для армії.

Не час для реформ.

Новий міністр суду казав кореспонденту „Р. Сл.“, що тепер не час для внутрішніх реформ.

Хоч не хочеш—роби на поміщиків.

Головний начальник мінської військової округи видав обовязкову постанову, щоб усі сільські робітники, втікачі та інші особи від 15 до 50 років після закінчення своїх жнив ішли на роботу до поміщиків та орендарів.

За невиконання цієї постанови каратимуть 3-х місячним арештом, або грошовим штрафом у 3 тисячі карбов. Зарібну платню має визначити земство.

3) На царській службі (малюнок із життя жовніра Українця).

4) Що приніс селянству земельний закон 9. листопада? (його користі й шкода).

Грошева нагорода трох степенів: перша 7 м., друга 5 м., третя 3 м.

Посмертна звістка.

Павло Ярошенко, хлібороб, уродив ся в 1889. році в с. Доброводня євської вол., орловської губ. і повіту; служив у 36 артил. бригаді, має жінку й двоє малих дітей; помер 16. вересня від туберкульозу й запалу легких. Похований 17. вересня н. ст.